

УДК 94(327)«XX»

Примаченко І. О.,
аспірант, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
primachenkoonline@gmail.com

**Ключові питання Фолклендської війни
1982 року за документами Фундації
Маргарет Тетчер**

Досліджено низку раніше не опублікованих та засекречених документів з архіву Фундації Маргарет Тетчер, що стосуються Фолклендської війни 1982 року. Аналіз цих джерел, що лише нещодавно стали доступні науковцям, дозволив нам встановити, що на першому етапі війни у владних колах США існував розкол, щодо вибору стратегії поведінки в цій ситуації. На основі вперше введених в український науковий обіг джерел, на противагу поширеній точці зору про принципову непоступливість М. Тетчер в Фолклендському питанні, ми встановили, що очолюваний нею уряд розглядав можливість проявити гнучкість і вирішити конфлікт дипломатичними засобами.

Ключові слова: Фолклендська війна, Фолклендські острови, Велика Британія, Аргентина, Маргарет Тетчер, Рональд Рейган.

Архів Фундації Маргарет Тетчер [1] представляє собою електронну структуровану збірку нарративних (щоденники, листи, інтерв'ю) та документальних (протоколи засідань, доповідні записки, телеграми) джерел, що пов'язані з життям та діяльністю прем'єр-міністра Великої Британії М. Тетчер. Особливий інтерес до архіву полягає в тому, що в нього входять не лише британські, але і американські документи. Крім того, саме цим архівом було здійснено публікацію цілої низки раніше не опублікованих джерел та документів, які донедавна були засекречені.

Зокрема, мова йде про дві папки з документами офісу прем'єр-міністра, що датуються 1979–82 роками та були вперше опубліковані у 2012 році [2; 3]. Вони демонструють, що британський уряд намагався проводити політику розрядки напружки навкруги архіпелагу шляхом дипломатії. Казначейство і Міністерство оборони виступали проти альтернативних варіантів вирішення кризи, зокрема шляхом посилення тут військової присутності Великої Британії. Вони стверджували, що для створення достатнього для відбиття потенційної аргентинської атаки захисту островів, довелося б витратити занадто багато грошей.

Уряд консерваторів наслідував в цьому питанні лінії своїх лейбористських попередників і вів з Аргентиною переговори щодо суверенітету над Фолклендами. Головна ставка в цих переговорах робилася на схемі «зворотнього лізингу» – передачі Фолклендів Аргентині за умови, що остання відразу після цього здасть острови в довготермінову аренду Великій Британії. Ця схема була першопочатково розроблена чиновниками лейбористського уряду ще в 1976 році. Аналіз документів, доступних в архіві Фундації Маргарет Тетчер, дозволяє нам констатувати, що, хоча й з суттєвими обмеженнями, М. Тетчер все ж таки погодилася на цей варіант вирішення Фолклендського питання. Найбільш важливим з обмежень, які висунула прем'єр-міністр до цього плану, було те, що остров'яни самі повинні дати на нього згоду. Цьому принципу вона приділяла серйозну і постійну увагу. Але остров'яни рішуче не погоджувалися навіть на обговорення цього питання, і коли цей факт став очевидним у кінці 1980 року, від ідеї зворотнього лізингу довелося відмовитися.

Втім, як виявляється з нещодавно опублікованих документів, перед остаточним згортанням плану зворотнього лізингу все ж була здійснена спроба

обговорити його з Аргентиною. Згідно зі службовою запискою Міністерства закордонних справ Великої Британії [5], 10 і 11 вересня 1980 року в Женеві відбулася секретна зустріч між відповідальним за фолклендське питання в уряді М. Тетчер державним міністром Н. Рідлі і заступником міністра іноземних справ Аргентини Кавандолі. На цій зустрічі обговорювалися можливості вирішення фолклендської проблеми. Серед пропозицій, що лунали від британської сторони вперше було озвучено ідею зворотнього лізингу. Рідлі малював можливості імплементації цього плану в обнадійливому стилі, який залишив аргентинського заступника міністра, згідно зі свідченнями британського посла в Буенос-Айресі, «таким, що лучився від задоволення». Копія службової записки міститься на сайті архіву Фундації Маргарет Тетчер, куди потрапила від Міністерства закордонних справ Великої Британії, після того як сам документ було розсекречено в 2010 році. Таким чином ми можемо зробити висновок, що поширена в історіографії думка про те, що М. Тетчер завжди безкомпромісно виступала за британський суверенітет над Фолклендськими островами не відповідає дійсності.

М. Тетчер, звичайно, знала про існування цього документа і виявила помітне занепокоєння з його приводу після завершення війни. Під час розслідування створенню після Фолклендської війни комісією Френкса дій уряду, прем'єр-міністр спочатку навіть ставила під сумнів необхідність надання цього документа всім членам комісії. Але під тиском Френкса і на настійну вимогу інших чиновників, в кінці-кінців було досягнуто компроміс, за яким вищезгаданий документ був наданий всім членам комісії з особливою приміткою, що звертала увагу на його чутливий зміст. Френкс, в свою чергу, заздалегідь зобов'язався, що в кінцевій доповіді комісії не буде міститися посилання на цей документ [6]. В наслідок цих обставин, перша авторитетна згадка зустрічі Рідлі з Кавандолі міститься в офіційній історії Фолклендської кампанії Лоуренса Фрідмана 2005 року видання. Втім, саме архівом Фундації Маргарет Тетчер вперше опубліковано повну версію вищезгаданого документа.

Після провалу дипломатичного плану вирішення Фолклендської проблеми уряд Великої Британії не зміг виробити альтернативної конструктивної програми дій щодо цього питання. Міністерство закордонних справ діяло так, ніби і далі вважало план зворотнього лізингу потенційно можливим, в той час як Міністерство оборони і Міністерство фінансів, як і раніше, відмовлялися виділяти ресурси для посилення оборони островів.

Відсутність продуманої комплексної стратегії вирішення фолклендського питання уряд М. Тетчер спробував спочатку замінити регулярними беззмістовними переговорами з цього питання з Аргентиною. Але в кінці лютого 1982 року, аргентинська хунта несподівано для Великої Британії зайняла різку позицію [7] після чергових дипломатичних перемовин в Нью-Йорку, які, як здавалося британцям, завершилися для них доволі успішно [8]. Стало зрозуміло, що Аргентина не збирається більше підтримувати беззмістовні перемовини з Великою Британією щодо Фолклендів. Лише тепер Лондон почав звертати більш серйозну увагу на проблему навколо островів. М. Тетчер написала на полях телеграми посольства Великої Британії Міністерству закордонних

справ від 3 березня 1982 року: «Ми повинні будувати плани на випадок непередбачених обставин» [9]. Втім, судячи з вищезгаданого документа, можемо констатувати, що в першу чергу очікувалося, що Аргентина буде посилювати тиск, вдаючись до серії провокаційних кроків, але не ризикне йти ва-банк у вигляді повномасштабної агресії. Серед сценаріїв дій Аргентини, на які планувалося реагувати, було повне перекриття аргентинцями комунікацій Фолклендів з материком, але не повноцінна війна.

19 березня 1982 року група аргентинських торговців металобрухтом здійснила висадку на островах Південної Георгії, що входять до Фолклендського архіпелагу. Але навіть і цей інцидент з прямим вторгненням на острови, здається, принципово не змінив оцінку ризиків навколо Фолклендів в уряді Великої Британії [10]. Аналіз документів демонструє, що британський уряд вважав, що має деякий час для обдумування своєї реакції на дії аргентинців.

Надзвичайно цінним джерелом, що дозволяє здійснити перегляд деяких поширених в історіографії фолклендської війни оцінок, є щоденник Джима Рентшлера [11]. Рентшлер відповідав за проблему Фолклендських островів в команді президента Рейгана. Молодий кар'єрний дипломат, він був прикомандирований до Ради Національної Безпеки США ще при президенті Картері та зміг залишитися тут і при новій адміністрації. Він передав свій особистий щоденник Фондації Маргарет Тетчер і погодився на те, щоб ця організація вперше опублікувала обширні фрагменти з нього.

Документ був підготовлений ксерокопіюванням з друкованого оригіналу. Видалені на розсуд Рентшлера чуттєві фрагменти тексту позначені трьома крапками у відповідному документі, що доступний в архіві Фондації Маргарет Тетчер. Оригінальна версія щоденника Рентшлера була відредагована Фондацією Маргарет Тетчер, щоб забезпечити більшу ясність і стислість для не-американського читача; втім всі бажаючі мають можливість отримати відредаговані уривки щоденника, надіславши листа на електронну пошту скриньку фонда.

Витримки зі щоденника Рентшлера, що доступні дослідникам, охоплюють весь період Фолклендської війни. Записи, що мають стосунок до Фолклендського конфлікту, написані безпосередньо під час війни. Це дуже надійне та сучасне подія джерело, що спирається на документи, підготовлені автором для архіву Адміністрації президента США. Рентшлер як безпосередній свідок роботи Адміністрації був не тільки в змозі сформулювати судження про те, що відбувається навколо президента, він також перебував поряд з держсекретарем О. Хейгом під час його спроб човникової дипломатії між Лондоном і Буенос-Айресом з метою врегулювання Фолклендської кризи. Це робить Рентшлера чи не єдиною офіційною особою, що може надати нам свої свідчення з обох сторін проблемних взаємовідносин Білий Дім-Держдепартамент, які існували у 1982 році.

Рентшлер вперше дізнався про початок збройного конфлікту за Фолклендські острови 1 квітня, коли він став свідком телефонної розмови між президентом Рейганом і главою аргентинської хунти генералом Гальтієрі. «Аргентинці явно недооцінили британський характер», – зазначив він у своєму щоденнику [12]. 8 квітня Рентшлер був особисто присутній на ключовому засіданні у Білому

домі з приводу Фолклендської кризи. На цій зустрічі представник ЦРУ адмірал Б. Інман висловив різку незгоду з позицією Д. Кірпатрік (в цей час займала посаду постійного представника США в ООН), яка вважала міжамериканську єдність та збереження життєздатності пакта в Ріо головним в південноатлантичній кризі. Таким чином, Д. Кірпатрік фактично закликала до дотримання США нейтралітету у конфлікті між Великою Британією і Аргентиною. «Це найбільш хибні твердження, що я коли небудь чув!», – заявив Інман. Він нагадав присутнім про давні стратегічні зв'язки США з Великою Британією та висловив свою думку про те, що якщо зараз Сполучені Штати дозволять аргентинському керівництву здійснити агресію проти Фолклендів, то через 10–15 років у Аргентини може з'явитися спокуса порушити міжнародні закони та створити атомну зброю [13]. Проте, на нараді було вирішено, що держсекретар О. Хейг повинен почати посередницьку місію між воюючими сторонами в надії домогтися врегулювання. Рентшлер приєднався до команди О. Хейга, що працювала над цією місією, курсуючи між Лондоном, Буенос-Айресом та Вашингтоном.

Прийом М. Тетчер Хейга і його команди в перший вечір їх перебування в Лондоні справив сильне враження на американців. Рентшлер особливо виділив у відповідному записі в своєму щоденнику її рішучість і ясність думок. «Тетчер, як ви бачите, просто не «купе» нашу пропозицію дипломатичного підходу до кризи», – писав Рентшлер. М. Тетчер особливо різко критикувала плани введення тимчасової адміністрації на островах. «Тимчасова адміністрація – для чого?», – обурювалася вона за спогадами Рентшлера [13]. М. Тетчер закінчила вечір, сказавши: «Я сподіваюся, ви розумієте, наскільки ми цінуємо і вдячні за вашу присутність тут ... і як відвертість, що ми продемонстрували, може бути можливою тільки серед найближчих друзів – з усіма іншими ми просто ввічливі».

Ставлення Рейгана до позиції держсекретаря Хейга про необхідність мирного вирішення Фолклендської кризи є одним з ключових питань при оцінці політики США в цей час. З щоденника Рентшлера можна зробити висновок, що Хейг відчував порозуміння з президентом Рейганом в цьому питанні. Він вважав, що якщо б в ході переговорів вдалося наблизитися до компромісного рішення, Рейган здійснив би персональний тиск на М. Тетчер, щоб добитися від неї необхідних остаточних поступок. Але протягом періоду «човникової дипломатії» переговори так ніколи і не наблизилися до потенційно прийняттого для обох сторін рішення. Однак, протягом декількох тижнів після того, як місія Хейга зазнала фіаско, і американська зовнішня політика публічно схилилася на сторону англійців (30 квітня), питання мирного вирішення кризи залишалося цікавим для США. Щоденник Рентшлера демонструє, що Білий дім, а також Державний департамент зберігали великий інтерес у просуванні дипломатичних ініціатив протягом цього періоду [14], що надзвичайно розчарувало М. Тетчер, яка вважала, що спроби дипломатичного компромісного врегулювання кризи мають бути припинені.

Ще одним несподіваним відкриттям, яке впливає з аналізу документів, що були опубліковані в архіві Фондації Маргарет Тетчер, стало те, що прем'єр-міністр Великої Британії була готова укласти угоду з Аргентиною

з приводу статусу островів навіть після вторгнення на Фолклендські острови. Угода могла б стосуватися, у тому числі, і питання суверенітету над архіпелагом. Це пояснюється тим, що, як вже зазначалося вище, М. Тетчер знаходилася під серйозним тиском США, які хотіли уникнути військової відповіді з боку Великої Британії і, таким чином, уникнути військового зіткнення між двома своїми союзниками. Це певною мірою ставить під сумнів усталені десятиліттями історіографічні концепції щодо одностайної ставки уряду М. Тетчер виключно на військову силу у конфлікті з Аргентиною.

До того ж й заяви уряду та офіційних представників Великої Британії під час війни справляють враження, що ніщо, крім виведення всіх аргентинських сил, підтвердження британського суверенітету і повернення до стану справ, який існував до вторгнення, не було б прийнятно для Лондона. Але документи, досліджені нами, демонструють, що М. Тетчер неофіційно сповідувала більш гнучкий підхід, в тому числі допускаючи постійну аргентинську присутність на островах як шлях виходу з кризи.

Менш ніж через два тижні після аргентинського вторгнення 2 квітня 1982, М. Тетчер описувала «дипломатичне вирішення» конфлікту як «значний вигрощ». Френсіс Пім, міністр закордонних справ Великої Британії, зазначав: «Це було б чудовим досягненням, якщо це вдалося б здійснити, в той час, коли військово-становище Британії було ще слабким» [15].

На питання, в рамках розслідування комісії Френкса, про її реакцію на вторгнення на Фолклендські острови, М. Тетчер відповіла: «Я просто скажу, що це був найгірший, я думаю, момент в моєму житті», – свідчать документи [16]. На питання, чи готова вона була поступитися суверенітетом над островами, якщо остров'яни погодилися б на цей крок, вона відповіла: «Так». Втім, слід розуміти, що як сама М. Тетчер, так і члени комісії Френкса чудово знали, що жодних шансів отримати таку згоду пробританськи налаштованих остров'ян було неможливо. Тож це питання і відповідь на нього слід розглядати скоріш у гіпотетичному сенсі.

Сер Д. Нотт, тодішній міністр оборони, заявив, що він не був проти врегулювання шляхом переговорів, якщо б аргентинські війська покинули острова. «Я завжди був готовий до переговорів. Виявилось, це не було взагалі неможливо, але це стало зрозумілим лише заднім числом», – розповів він в коментарі для газети Guardian [17]. Нотт додав, що Пім був у розпачі в своєму бажанні врегулювати кризу шляхом переговорів, що дратувало М. Тетчер. Існувало багато можливостей для дипломатичного врегулювання, але аргентинська хунта була ще «більш непримиренною, ніж прем'єр-міністр», – згадує Нотт.

Втім, свідчення про те, що М. Тетчер була готова до мирного вирішення суперечки навколо Фолклендів, навіть після того, як британське ударне угруповання рушило до архіпелагу, міститься в таємних додатках до протоколів засідань кабінету міністрів, опублікованих у зв'язку зі спливанням 30-річного строку секретності.

В одному з документів, помічених штампом цілком таємно, як стверджують журналісти авторитетної британської газети Guardian [17], наводиться запис слів М. Тетчер про те, що відповідно до плану, який обговорюється в США і в ООН, «введення аргентинських військ було б забезпечено без військових дій. Аргентина б

отримала представників у тимчасовій комісії з управління Фолклендами і в місцевих радах, а також зобов'язувалася вдатися до переговорів, щоб вирішити остаточний статус островів до кінця року, хоча і без будь-яких зобов'язань щодо передачі суверенітету. «М. Тетчер також заявила, що: «як би нестерпно не було те, що агресор повинен отримати хоч щось в наслідок своєї агресії, але це здається прийнятною ціною. Це буде мати вирішальне значення для недопущення другого вторгнення, і кращий спосіб досягнення цього, здається, було б залучити уряд Сполучених Штатів до забезпечення виконання тимчасової угоди і в гарантуванні безпеки островів після цього».

Навіть після здійснення британського десанту на Фолкленди, старші радники М. Тетчер обмірковували, як змінити статус Фолклендів і їх відносини з Великою Британією. «Яка-небудь форма англо-американської опіки над островами може відповідати нашим вимогам, якщо тільки аргентинці могли б погодитися з цим», – радив М. Тетчер 25 травня секретар кабінету міністрів, сер Роберт Армстронг [18].

Він закликав скористатися тактичною перевагою для підготовки до того, що все більше і більше здавалося неминучою аргентинською відмовою прийняти будь-які дипломатичні британські пропозиції. Його ідея полягала в тому, щоб опублікувати звіт про переговори з аргентинцями як засіб продемонструвати Велику Британію у гарному світлі як помірковану і готову до дипломатичного врегулювання країну – на противагу агресивним діям Аргентини. Втім, непримиренність аргентинської хунти зробила неможливим будь-яке дипломатичне вирішення конфлікту.

Для розуміння позиції США в ході Фолклендської кризи цікавий запис розмови М. Тетчер та держсекретаря США Хейга від 8 квітня, здійснений міністерством закордонних справ Великої Британії. В розмові Хейг зазначив, що «важливо уникати апріорних суджень про суверенітет (Фолклендів – ред.)». За свідченням документу, Хейг висловився в тому дусі, що американська суспільна думка була на користь принципової позиції Великої Британії. Але він не був упевнений, що це буде тривати довго – і нагадав М. Тетчер про В'єтнам [19].

Запис приватної телефонної розмови М. Тетчер з Рейганом від 1 червня 1982 року, що міститься в архіві Фондації Маргарет Тетчер, розкриває її деталі. «Президент Рейган сказав, що США визнали за необхідне, що Велика Британія повинна заявити про свою готовність до переговорів до того, як аргентинці будуть змушені відступити», сказано в документі. «Так як Велика Британія в даний момент має перевагу у військовому відношенні, вона повинна укласти угоду зараз». Рейган попередив, що якщо Британія збирається «зберегти військово-присутність (на Фолклендах – ред.) вона може зіткнутися у майбутньому з ще одним аргентинським вторгненням». Відповідь М. Тетчер документ описує наступним чином: «вона була впевнена, що президент діяв би таким же чином, якщо б постала аналогічна загроза Алясці... Самовизначення остров'ян має розглядатися в першочерговому порядку» [20]. Отже, є всі підстави зробити висновок про те, що позиція США та Великої Британії щодо Фолклендського питання зовсім не була такою єдиною, як це намагалися подати представники урядів обох країн в ті часи.

Нещодавно опубліковані документи дозволяють пролити деяке світло і на можливо, найбільш спірне рішення війни – наказ капітану підводного човна «Conqueror» потопити аргентинський крейсер «Генерал Бельграно» 2 травня 1982. Міністром оборони Нотом було оголошено, що рішення було прийнято групою спеціальних міністрів – у тому числі М. Тетчер, міністром внутрішніх справ Уайтлі та самим Ноттом – в кулуарах засідання військового кабінету. Це рішення Нотт пояснив тим, що Бельграно, начебто, рухався в бік британського ударного угруповання. Секретний документ, опублікований архівом Фундації Маргарет Тетчер демонструє, що високопосадовці уряду насправді не знали обставин нападу, що призвів до втрати 323 життів аргентинських моряків. «Це симптоматичні труднощі з якими ми постійно стикаємося, намагаючись йти в ногу з міністрами, коли обирається шлях швидких дій», – зазначав член кабінету міністрів Д. Уестон в секретній записці через кілька днів після загибелі крейсера Бельграно [21].

Таким чином, ми можемо зробити висновки про те, що архів Фундації Маргарет Тетчер не тільки відкриває для нас цілий пласт раніше неопублікованих та секретних документів, але й дозволяє переглянути низку поширених в історіографії оцінок ключових подій війни. Зокрема, здійснений у статті аналіз низки раніше засекречених американських джерел дозволяє констатувати, що на першому етапі Фолклендської війни у владних колах США існував розкол, щодо вибору стратегії поведінки в цій ситуації. Впливова група політиків на чолі з Держсекретарем Хейгем вважала за потрібне притримуватися нейтралітету і домагатися компромісного дипломатичного рішення кризи, а не схилитися на бік Великої Британії. На основі вперше введених в український науковий обіг джерел, на протипагу поширеній точці зору про принципову непоступливість М. Тетчер в Фолклендському питанні, ми встановили, що очолюваний нею уряд розглядав можливість проявити гнучкість і вирішити конфлікт дипломатичними засобами: за допомогою схеми зворотнього лізингу Фолклендів перед війною та через стратегію встановлення певної форми англо-американської опіки над архіпелагом вже в ході військових дій.

Список використаних джерел

- Margaret Thatcher Foundation Archive [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/archive/default.asp>. – Назва з екрана.
- Prem 19/612 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://09b37156ee7ea2a93a5e-6db7349bcd3b64202e14ff100a12173.r35.cf1.rackcdn.com/PREM19/1982/PREM19-0612ip.pdf>. – Назва з екрана.
- Prem 19/613 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://09b37156ee7ea2a93a5e-6db7349bcd3b64202e14ff100a12173.r35.cf1.rackcdn.com/PREM19/1982/PREM19-0613ip.pdf>. – Назва з екрана.
- Falklands: FCO record of Anglo-Argentine Ministerial talks on the Falklands (Ridley-Cavandoli secret meeting in Geneva) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/121923>. – Назва з екрана.
- Margaret Thatcher's files on the Falklands [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/archive/falklands-PREM19.asp>. – Назва з екрана.
- UKMIS New York to FCO («Falklands: Anglo-Argentine Talks») [report on New York talks] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/122481>. – Назва з екрана.
8. UKE Buenos Aires to FCO («Falklands Talks») [Argentine statement following Anglo-Argentine talks in New York] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: . – Назва з екрана.
9. UKE Buenos Aires to FCO («Falklands Talks: Argentine Press Comment») [MT: «We must make contingency plans»] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/122482>. – Назва з екрана.
10. FCO to Port Stanley («Illegal Landing in South Georgia») [Carrington advice to Governor] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/118391>. – Назва з екрана.
11. James Rentschler's Falklands diary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: . – Назва з екрана.
12. Jim Rentschler diary (imminent Argentine invasion) [Reagan calls Galtieri; writes result to MT] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/114319>. – Назва з екрана.
13. Jim Rentschler diary (US decision to launch mediation; Haig's first visit to London) [MT: «Interim authority? – to do what?»] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/114320>. – Назва з екрана.
14. Jim Rentschler diary (sinkings lead Rentschler & Fontaine to propose new US initiative) [«Brits can declare victory and demonstrate some magnanimity»] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/114348>. – Назва з екрана.
15. Hughes R. G. The Postwar Legacy of Appeasement: British Foreign Policy Since 1945. p. 105.
16. Franks Enquiry evidence transcript (MT testifies) [invasion «the worst...moment of my life»] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: . – Назва з екрана.
17. Norton-Taylor R., Bowcott O. Thatcher was ready for Falkland Islands deal, National Archives papers show // <http://www.theguardian.com/uk/2012/dec/28/thatcher-falkland-islands-national-archives>.
18. Armstrong briefing for MT (OD(SA), 26th May 1982) [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/124224>. – Назва з екрана.
19. No.10 record of conversation (MT-Haig) [pre-dinner meeting; Anglo-US responses to the invasion of the Falklands] [declassified 2012], p.6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/121974>. – Назва з екрана.
20. No.10 record of telephone conversation (MT-Reagan) [Reagan urges MT to consider ceasefire; MT refuses: «[MT] had lost valuable British ships and invaluable British lives. She was sure that the President would act in the same way if Alaska had been similarly threatened»] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/122115>. – Назва з екрана.
21. Weston minute to Gilmore («The Belgrano») [confusion about when decision to attack Belgrano was taken] [declassified 2012] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.margaretthatcher.org/document/122302>. – Назва з екрана.

Primachenko I. O., postgraduate, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), primachenkoonline@gmail.com

Key issues of the Falklands War 1982 by Margaret Thatcher Foundation documents

The article explores a number of previously unpublished and secret documents from the archives of the Margaret Thatcher Foundation regarding the Falklands War of 1982. The analysis of these sources, which have become available to researchers just recently, has allowed us to establish that at the first phase of the war there was a split regarding the choice of behavioral strategies in this situation in government circles of the USA. Based on the sources which were firstly introduced in Ukrainian scientific use, contrary to popular point of view of the fundamental intransigence of Margaret Thatcher in the Falklands issue, we found that her government saw an opportunity to demonstrate the flexibility and to resolve conflict by diplomatic means.

Keywords: Falklands war, Falkland islands, United Kingdom, Argentina, Margaret Thatcher, Ronald Reagan.

Примаченко И. А., аспирант, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), primachenkoonline@gmail.com

Ключевые вопросы Фолклендской войны 1982 года по документам Фонда Маргарет Тэтчер

Исследован ряд ранее не опубликованных и засекреченных документов из архива Фонда Маргарет Тэтчер, касающихся Фолклендской войны 1982 года. Анализ этих источников, которые только недавно стали доступны ученым, позволил нам установить, что на первом этапе войны во властных кругах США существовал раскол относительно вопроса выбора стратегии поведения

в этой ситуации. На основе впервые введенных в украинский научный оборот источников, в противовес распространенной точке зрения о принципиальной неуступчивости М. Тэтчер в Фолклендском вопросе, мы установили, что возмущаемое ею правительство рассматривало возможность проявить гибкость и разрешить конфликт дипломатическими средствами.

Ключевые слова: Фолклендская война, Фолклендские острова, Великобритания, Аргентина, Маргарет Тэтчер, Рональд Рейган.

* * *

УДК 94(420)

Неприцький О. А.,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
всесвітньої історії, Вінницький державний педагогічний
університет ім. Михайла Коцюбинського (Україна,
Вінниця), neprytskyi@gmail.com

Рік Польщі у Великій Британії (ТРАВЕНЬ 2009 – ЧЕРВЕНЬ 2010) В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БРЕНДУ

Досліджено проведення Року Польщі у Великій Британії (травень 2009 – червень 2010), проаналізовано, наскільки організовані заходи відповідали загальній концепції національного брендингу Республіки Польщі («творчої напруги»), і здійснено спробу оцінити вплив проекту на формування позитивної репутації країни серед британського суспільства.

Рік Польщі у Великій Британії, що проводився Інститутом Адама Міцкевича, був чудовою можливістю представити польську культуру. Проте, вузька географічна та тематична спрямованість спричинила те, що заходи, які були проведені у рамках Року Польщі у Великій Британії, швидко консервували історичний образ Республіки Польщі у громадській думці як країни, що живе багатою історією, а не перспективним майбутнім. В цілому, як показали соціологічні дослідження, Рік Польщі не мав істотного впливу на британське суспільство, а отже, не став вагомим чинником втілення концепції національного брендингу.

Ключові слова: Польща, бренд, брендинг, імідж, репутація, творча напруга.

Республіка Польща на початку ХХІ ст. цілеспрямовано займалася власним національним брендингом, вдаючись до реалізації значної кількості програм і окремих заходів. Проведення Року Польщі у Великій Британії (в оригіналі мав назву Polska! Year) було одним із таких проєктів, що реалізовувався як ініціатива культурної дипломатії.

Актуальність дослідження полягає у можливості оцінити співвідношення між залученими ресурсами і організованими заходами та отриманими результатами для формування національного бренду Республіки Польщі. Отримані результати в узагальненому виді, безперечно, можна використовувати для оцінки успішності територіального брендингу будь-яких інших держав та їх адміністративно-територіальних складових і в практичній діяльності брендингу територій – міст, регіонів, країн тощо.

Тема національного брендингу (у широкому контексті) та формування міжнародного іміджу країни (у більш вузькому дисциплінарному полі) викликає значний інтерес польських вчених на початку ХХІ століття. Зокрема, формування репутації Республіки Польщі у Великій Британії вивчали такі дослідники як К. Білінські [1, с. 119–127], який оцінив ефективність промоційних кампаній польських установ та організацій та запропонував авторську рамкову стратегію національного брендингу Польщі; Й. Фоміна, Й. Фреляк [2] – автори, що досліджували образ Польщі і поляків у Великій Британії на початку ХХІ століття та по завершенні першої декади, та інші.

Метою даної статті є з'ясувати, наскільки заходи реалізовані у рамках Року Польщі у Великій Британії,

відповідали загальній концепції національного брендингу Республіки Польщі («творчої напруги»), та оцінити вплив проєкту на формування позитивної репутації країни серед британського суспільства.

Для реалізації поставленої мети було взято концепцію національного брендингу Польщі, вироблену під керівництвом Уоллі Олінса, і співставлено з іміджем, який мали Республіка Польща і поляки в британському суспільстві, та проаналізовано, чи заходи, проведені у рамках Року Польщі у Великій Британії, наблизили існуючий міжнародний імідж Польщі (країни) та поляків (народу) до ідеального образу, окресленого концепцією формування національного бренду.

Концепція національного брендингу Республіки Польщі, що була вироблена під керівництвом відомого британського фахівця Уоллі Олінса, визначалася ключовою ідеєю «творчої напруги». У міжнародній громадській думці Польща повинна відійти від асоціативних образів костьолів, лелек, горілки і ковбас та утвердитися в образі сучасної країни, що стрімко розвивається, створюючи напружене креативне поле на відмінностях між минулим і майбутнім, заходом і сходом. Фактично, Польща повинна була «розконсервуватися» і відкритися назавні в її сучасній, а не лише історичній, іпостасі.

Напередодні проведення Року Польщі імідж країни та її мешканців у британському суспільстві не відзначався цілісністю і монолітністю, а, швидше навпаки, був сповнений фрагментарності та протиріч. Більшість британців вважали, що Польща – демократична держава і в ній поважалися права і свободи громадян. Але, в той же час, це країна із високим рівнем бюрократії та корупції, слабо розвинена економічно та підвладна католицькій церкві, що регламентувала громадське і політичне життя. (Детальніше про образ Польщі і поляків та джерела формування британської громадської думки див. [3]) Як бачимо, реальна репутація Польщі і поляків, що сформувалася у британському суспільстві більше тяжіла до історичного коріння (католицького, посткомуністичного тощо) і була слабо пов'язана із динамікою, креативністю та стрімким розвитком.

Проведення всіх промоційних заходів протягом Року Польщі у Великій Британії було підпорядковане загальній меті – зробити доступнішими і ближчими знання про польську культуру і мистецтво (митців, виконавців, архітекторів) для мешканців Великої Британії та змінити імідж поляків, яких переважно сприймали у Британії як людей фізичної праці та технічних працівників. З травня 2009 до червня 2010 року включно на території Сполученого Королівства проходили виставки, концерти, театральні вистави, демонстрації фільмів, круглі столи, конференції, що представляли творчість і досягнення представників польської культури.

Рік Польщі у Великій Британії був започаткований з ініціативи Міністерства закордонних справ та Міністерства культури і національної спадщини Республіки Польщі. Рішення про проведення заходів було прийняте ще на початку 2006 року Радою міністрів Республіки Польщі. Реалізація культурної частини проєкту передбачено у прийнятих урядом «Положеннях польської зовнішньої політики на 2006 р.» [4, с. 1]. Міністерство Культури і доручило безпосередню організацію заходів Інституту Адама Міцкевича, який, у свою чергу, долучив до виконання поставлених завдань